



Blandyna Puszer

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
Wydział Finansów i Ubezpieczeń
Katedra Bankowości i Rynków Finansowych
blandyna.puszer@ue.katowice.pl

Łukasz Szewczyk

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
Wydział Finansów i Ubezpieczeń
Katedra Bankowości i Rynków Finansowych
lukasz.szewczyk@ue.katowice.pl

NAPŁYW BEZPOŚREDNICH INWESTYCJI ZAGRANICZNYCH DO KRAJÓW UNII WALUTOWYCH W AFRYCE A POTENCJAŁ INWESTYCYJNY TYCH PAŃSTW

Streszczenie: W ramach integracji krajów afrykańskich działają dwa ugrupowania: UEMOA oraz CEMAC. Wielkość i dynamika napływu BIZ do krajów unii afrykańskich w latach 2007-2016 wykazuje duże zróżnicowanie. Wielkość tych inwestycji w skali światowej jest niewielka, jednak kraje te są zainteresowane jak największym napływem inwestycji zagranicznych. Celem opracowania jest przedstawienie najważniejszych tendencji w napływie bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) do krajów UEMOA oraz CEMAC w latach 2007-2016 oraz podejmowanych działań prowadzących do eliminowania barier i zapewnienia sprzyjających warunków dla zagranicznych inwestorów.

Słowa kluczowe: UEMOA, CEMAC, BIZ.

JEL Classification: F21, O55.

Wprowadzenie

W ramach integracji krajów afrykańskich powstała UEMOA oraz CEMAC. UEMOA została utworzona w 1994 r. na mocy traktatu zawartego przez władze siedmiu krajów zachodnioafrykańskich: Beninu, Burkina Faso, Mali, Nigru, Senegalu, Togo i Wybrzeża Kości Słoniowej. W 1997 r. do ugrupowania dołączyła Gwinea-Bissau. CEMAC funkcjonuje od 1994 r. i zrzesza następujące kraje: Czad, Gabon, Gwineę Równikową, Kamerun, Republikę Kongo oraz Republikę Środkowoafrykańską.

Poza integracją walutową, państwa członkowskie unii walutowych przyjęły także szereg innych celów, przede wszystkim: zwiększenie konkurencyjności finansowej i gospodarczej poprzez otwarcie rynków oraz racjonalizację i harmonizację otoczenia prawnego; konwergencję polityki ugrupowania; znoszenie barier w przepływie osób, towarów, usług i kapitału oraz prowadzenie wspólnej polityki handlowej, koordynację krajowej polityki sektorowej; harmonizację wspólnego rynku oraz systemów prawnych, w szczególności prawa podatkowego.

W literaturze omawiającej BIZ istnieje szereg analiz, które skupiają się na ocenie ich wpływu na kraj goszczący (tzw. *host country*). Wskazują one na czynniki decydujące o wpływie tych inwestycji na gospodarkę. Badania te prowadzone są przede wszystkim przez UNCTAD, MFW czy Bank Światowy. W polskiej literaturze naukowej problem BIZ w krajach unii afrykańskich nie jest szeroko dyskutowany. W artykule podjęto próbę prezentacji i oceny najistotniejszych tendencji w napływie BIZ do krajów UEMOA i CEMAC w latach 2007-2016. Uwagę skupiono również na przedstawieniu wybranych działań, które zostały podjęte przez kraje unii w celu eliminowania barier i tworzenia zachęt dla zagranicznych inwestorów.

W opracowaniu zostały wykorzystane: analiza przyczynowo-skutkowa oraz analiza porównawcza. Pewne problemy zostały jedynie zasygnalizowane z uwagi na ograniczoną objętość artykułu.

1. Geneza integracji walutowej w Afryce

Pierwsze unie o charakterze gospodarczo-politycznym w Afryce były tworzone przez Francuzów już w XIX w. Na kolonizowanych terenach stworzyli oni w 1898 r. Francuską Afrykę Zachodnią (AOF). W jej skład wchodziły Senegal, Gwinea, Wybrzeże Kości Słoniowej, Sudan (później Mali), Dahomej (późniejszy Benin), Górna Wolta (później Burkina Faso), Niger i Mauretania. Drugą unią była stworzona w 1910 r. Francuska Afryka Równikowa (AEF), w skład której weszły Czad Ubangi-Szari (później Republika Środkowoafrykańska), Kongo i Gabon [Zaremba, 2015, s. 181].

Początków integracji monetarnej w Afryce można szukać w latach 60. i 70. XX w., gdy dawne kolonie współpracowały w ramach Zachodnioafrykańskiej Wspólnoty Gospodarczej oraz Zachodnioafrykańskiej Unii Monetarnej (UMOA), scalającej kraje posługujące się frankiem CFA [Marszk, 2013, s. 202]. Pierwszą próbą integracji w tym regionie było utworzenie w 1959 r. przez siedem państw byłej Francuskiej Afryki Zachodniej, Unii Celnej Afryki Zachodniej

(UDEAO). Przetrwała ona do 1970 r., po czym została rozwiązana. Jej miejsce zajęła utworzona w 1972 r. Wspólnota Gospodarcza Afryki Zachodniej (CEAO). W 1975 r. na mocy traktatu z Lagos powstała Wspólnota Ekonomiczna Państw Afryki Zachodniej (ECOWAS) [Czarny i in., 2013, s. 27]. W traktacie ustanawiającym ECOWAS przewidywano utworzenie do 1990 r. unii celnej, a następnie wspólnego rynku i unii monetarnej. Jednak do początku lat 90. zaledwie kilku członków ECOWAS zredukowało bariery handlowe. Integracja w ramach ECOWAS od początku odbywała się bowiem dwutorowo: jako integracja państw frankofońskich oraz integracja pozostałych państw [Czarny i in., 2013, s. 27].

Najliczniejsze pod względem liczby państw są unie walutowe utworzone przez dwie grupy państw afrykańskich (tabela 1).

Tabela 1. Unie monetarne w Afryce

Nazwa	Państwa i terytoria członkowskie
Zachodnioafrykańska Unia Gospodarcza i Walutowa (UEOMA) stanowiąca część strefy franka Afrykańskiej Wspólnoty Finansowej (CFA)	Benin, Burkina Faso, Gwinea Bissau, Mali, Niger, Senegal, Togo, Wybrzeże Kości Słoniowej
Wspólnota Ekonomiczna i Monetarna Afryki Centralnej (CEMAC) stanowiąca część strefy franka CFA	Gabon, Republika Kongo, Czad, Republika Środkowoafrykańska, Kamerun, Gwinea Równikowa

Źródło: Czarny i in. [2013, s. 25].

Traktat ustanawiający UEMOA został podpisany 10 stycznia 1994 r. w Dakarze między przedstawicielami Francji i siedmiu państw afrykańskich. Warto zaznaczyć, że nie jest to pierwsza próba integracji gospodarczej w tym regionie. Bezpośrednim powodem powstania ugrupowania było przeprowadzenie dewaluacji franka CFA w 1994 r.

Do zapisanych w traktacie celów UEMOA należą m.in.: poprawa konkurencyjności, konwergencja polityki gospodarczej, ustanowienie wspólnego rynku, popieranie koordynacji polityki rolnej, przemysłowej, transportowej i energetycznej oraz harmonizacja prawa [www 1]. W celu osiągnięcia tak sformułowanych celów państwa członkowskie przeniosły część uprawnień krajowych na rzecz instytucji ponadnarodowych. Działania unii są finansowane ze wspólnej taryfy celnej oraz części dochodów podatkowych z każdego państwa członkowskiego. Finansowanie może być również pozyskiwane w drodze kredytów, dotacji i pomocy zewnętrznej [Zaremba, 2015, s. 183].

CEMAC funkcjonuje od 1994 r., do jej celów zalicza się: poprawę konkurencyjności gospodarczej, osiągnięcie konwergencji gospodarczej poprzez koordynację polityk gospodarczych (budżetowej i pieniężnej), utworzenie wspólnego

rynku, który opiera się na swobodnym przepływie osób, kapitału, towarów i usług oraz koordynację polityk sektorowych [Zaremba, 2015, s. 184].

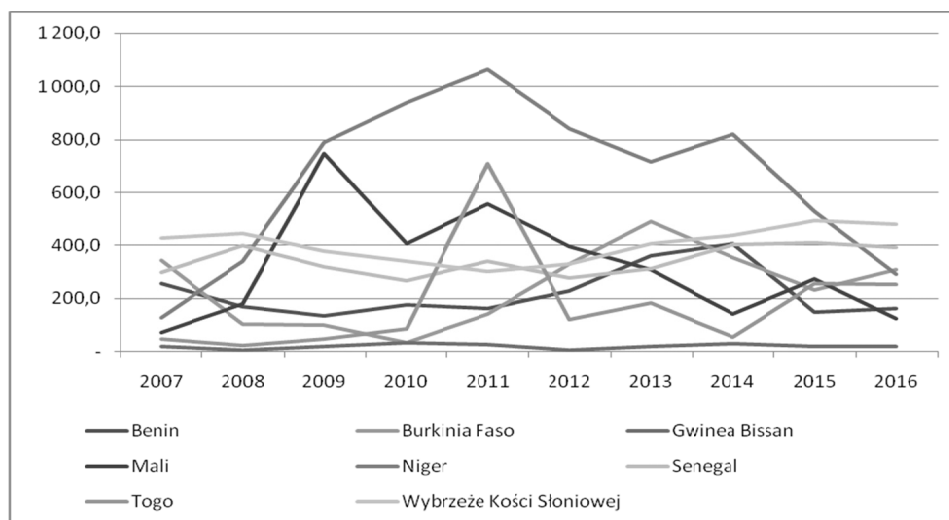
Gospodarki krajów wchodzących w skład CEMAC mają pewne wspólne charakterystyki. Cechuje je: niewysoka populacja (ok. 32 mln mieszkańców), niski poziom dochodu PKB per capita, podejmowanie działań mających na celu ograniczenie poziomu ubóstwa, zależność od eksportu ropy naftowej i innych zasobów naturalnych [Zafar i Kubota, 2003, s. 1].

2. Rozmiary i struktura BIZ do krajów UEMOA oraz CEMAC

BIZ w ugrupowaniach integracyjnych odgrywają istotne znaczenie, nie tylko dla zwiększenia zasobów kapitałowych, ale także dla poprawy warunków sprzyjających procesowi integracyjnemu (w tym infrastruktury transportowej) na obszarze objętym integracją. W sytuacji kiedy przepisy dotyczące promocji BIZ znajdują się w treści zawieranych układów, napływ tych inwestycji na obszar ugrupowania staje się łatwiejszy. W okresie od lat 60. do 90. XX w. napływ BIZ do Afryki był śladowy z uwagi na niechęć zarówno poszczególnych państw, jak i całych ugrupowań do tej formy współpracy międzynarodowej. Wartość napływu BIZ do regionu zaczęła wyraźnie wzrastać od połowy lat 90. XX w., wraz z nadejściem fali nowego regionalizmu i zmiany stosunku afrykańskich podmiotów do finansowania zewnętrznego [Garlińska-Bielawska, 2015, s. 92]. Według informacji UNCTAD oraz MFW, rynki krajów rozwijających się (w tym rynki krajów afrykańskich) stają się atrakcyjnym miejscem dla inwestorów bezpośrednich. Dokonując oceny wielkości i dynamiki napływu BIZ do UEMOA oraz CEMAC, można zauważyć zróżnicowanie tego procesu (rys. 1-2).

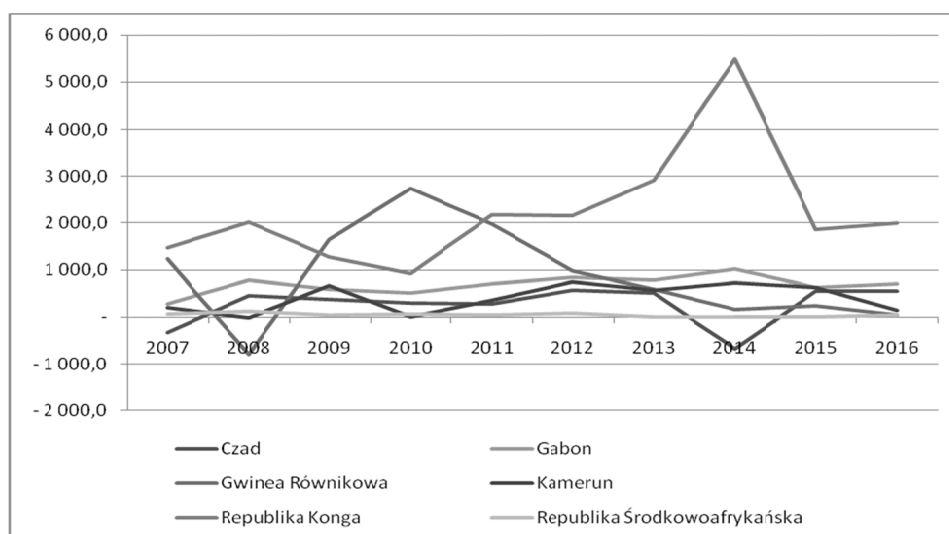
Wielkość napływu BIZ do UEMOA i CEMAC jest na ogół niska, o charakterze pionowym oraz skierowana do konkretnych atrakcyjnych dla inwestorów sektorów. Kraje takie jak: Czad, Kamerun, Kongo, Gabon i Gwinea Równikowa w strefie CEMAC oraz Wybrzeże Kości Słoniowej, Benin, Burkina Faso, Niger i Senegal z UEMOA, przyciągają znaczne ilości BIZ, a globalny kryzys finansowy miał niewielki wpływ na ich napływ do większości tych państw. W niektórych latach w krajach unii można zauważyć niewielkie zmniejszenie aktywności inwestorów zagranicznych, którzy z o wiele większą ostrożnością i selektywnością podchodzili do inwestycji. Wynikało to głównie ze spadku skłonności do inwestycji, na skutek niepewności co do rozwoju sytuacji w gospodarce światowej, a także z problemów z finansowaniem projektów inwestycyjnych na skutek

zjawiska tzw. „credit crunch”. Pomimo tego w badanych krajach zanotowano przyrost wartości zasobów BIZ (rys. 3-4).



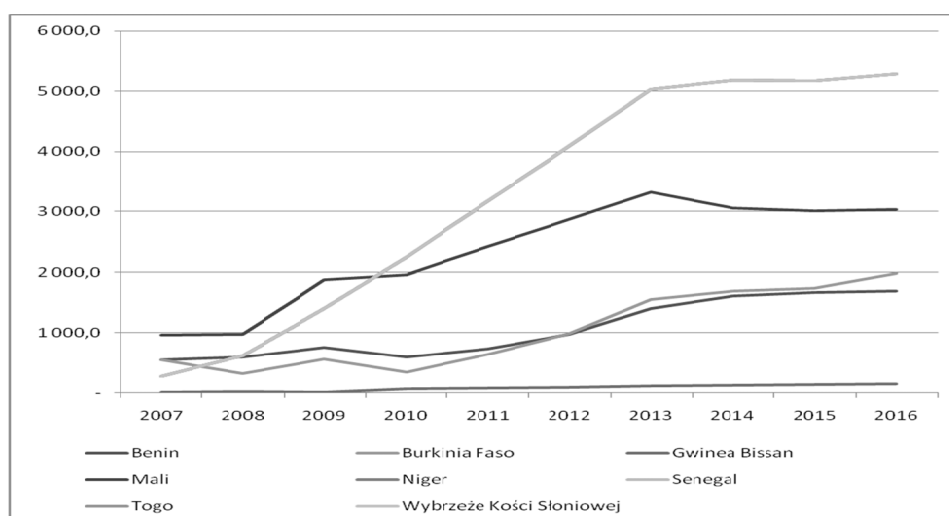
Rys. 1. Napływ BIZ do UEMOA w latach 2007-2016 (mln USD)

Źródło: Na podstawie: UNCTAD [2017].



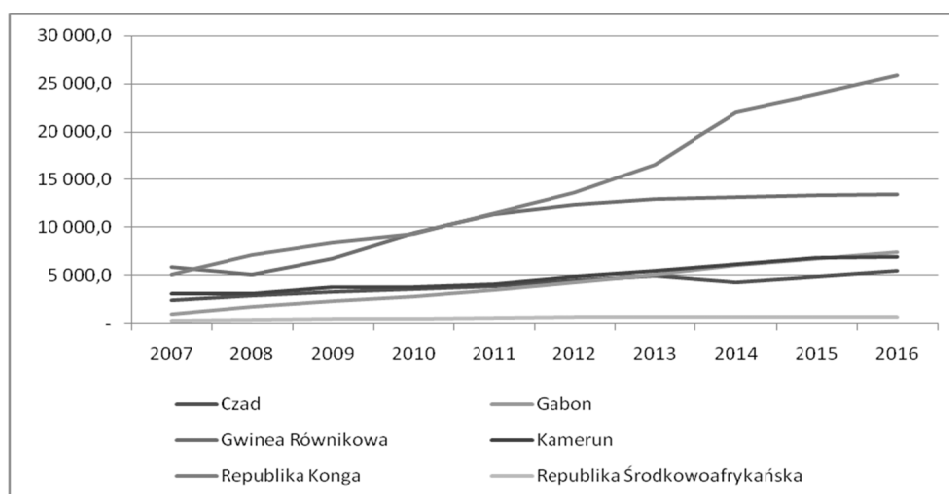
Rys. 2. Napływ BIZ do CEMAC w latach 2007-2016 (mln USD)

Źródło: Na podstawie: UNCTAD [2017].



Rys. 3. Wartość skumulowana BIZ w UEMOA w latach 2007-2016 (mln USD)

Źródło: Na podstawie: UNCTAD [2017].



Rys. 4. Wartość skumulowana BIZ w CEMAC w latach 2007-2016 (mln USD)

Źródło: Na podstawie: UNCTAD [2017].

Przyrost wartości BIZ w krajach unii był większy w porównaniu z krajami wysokorozwiniętymi, przykładowo kraje G-20 zanotowały przyrost 94-procentowy, a kraje UE – 80-procentowy [Zysk, 2015, s. 268].

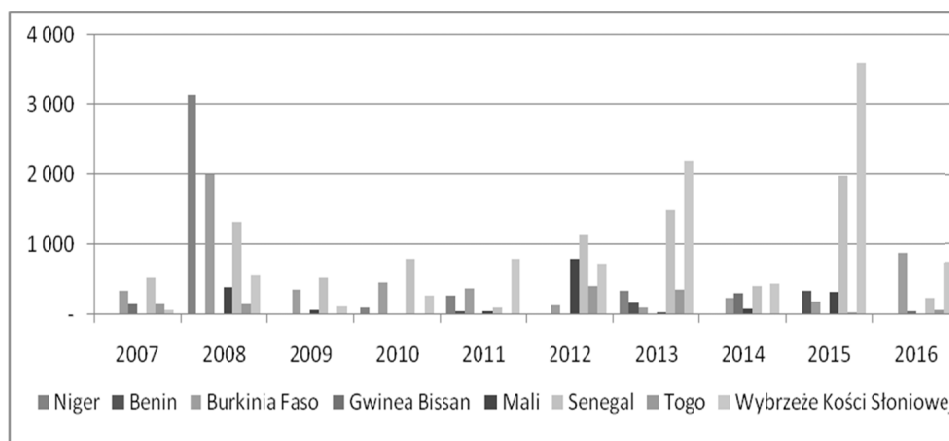
Napływ BIZ do UEMOA jest bardzo nierównomierny. Przykładowo w latach 2007 i 2011 inwestycje zagraniczne były głównie zorientowane na prze-

myśl wydobywczy oraz naftowy (ok. 50% napływu kapitału). W dalszej kolejności BIZ napływały do branży transportowej (14,8%), telekomunikacji (12%), produkcji przemysłowej i bankowości (9,4%). Jak można zauważyć najwięcej kapitału zagranicznego zainwestowano w przemyśle wydobywczym, a nie sektorze wytwórczym. Ekspertki podkreślają, że przemysł wydobywczy w tych krajach ma ograniczone perspektywy sprzyjające włączeniu społecznemu oraz dotyczące tworzenia nowych miejsc pracy, poza tym jest kapitałochłonny. W związku z tym powinno mieć miejsce przekierowanie BIZ do sektorów wytwórczych (przede wszystkim do przemysłu i produkcji), w celu zmniejszenia luki technologicznej pomiędzy przedsiębiorstwami krajowymi i zagranicznymi [Tomi, 2015, s. 1-2].

Ewolucja napływu BIZ w CEMAC wydaje się być stabilna, jest to uwarunkowane przede wszystkim logiką prywatyzacji, właściwymi planami inwestycyjnymi w ramach infrastruktury i telekomunikacji. Inwestorami są m.in. takie firmy, jak Orange czy MTN.

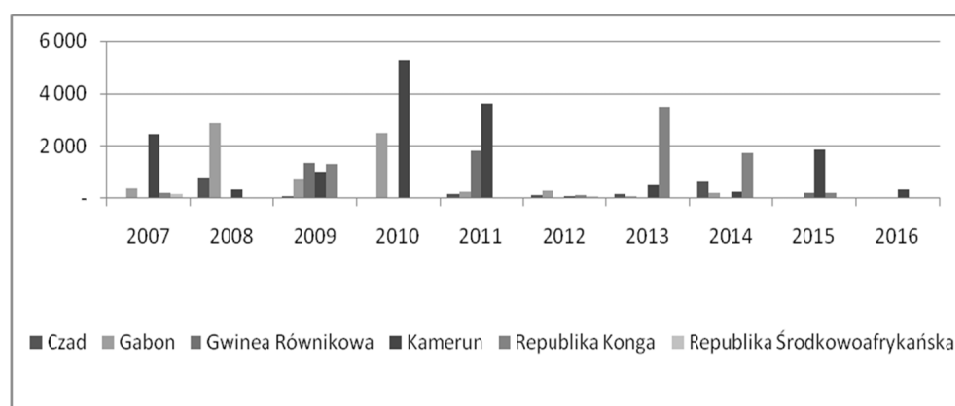
Kraje europejskie są głównymi inwestorami w UEMOA i CEMAC. Natomiast Francja pozostaje największym inwestorem w tych krajach (z wyjątkiem Gwinei Równikowej) ze względu na historyczne i strategiczne oddziaływanie w unii [Ngongang, 2012, s. 423-425].

BIZ w Afryce przybiera różne formy, np. typu *greenfield*. Wartość tych inwestycji przedstawiają rys. 5-8.



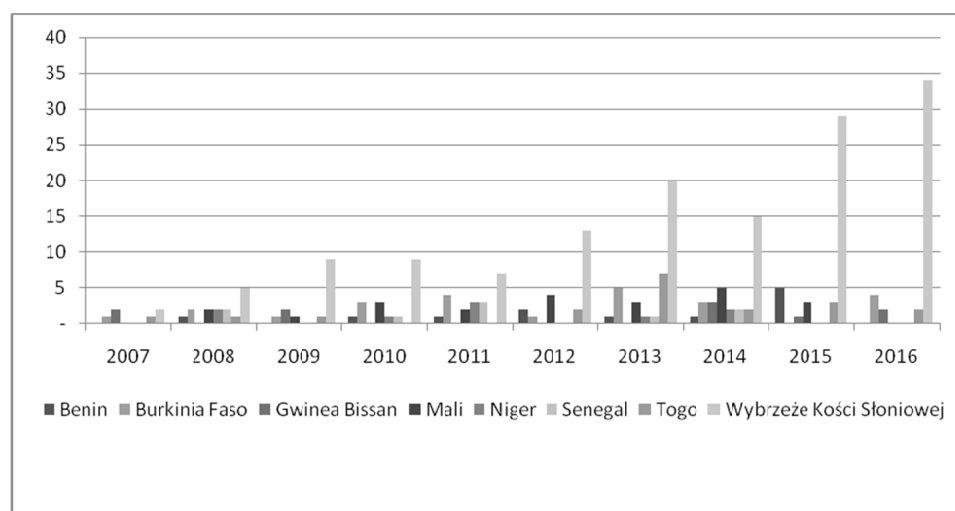
Rys. 5. Inwestycje typu *greenfield* w UEMOA w latach 2007-2016 (mln USD)

Źródło: Na podstawie: UNCTAD [2017].



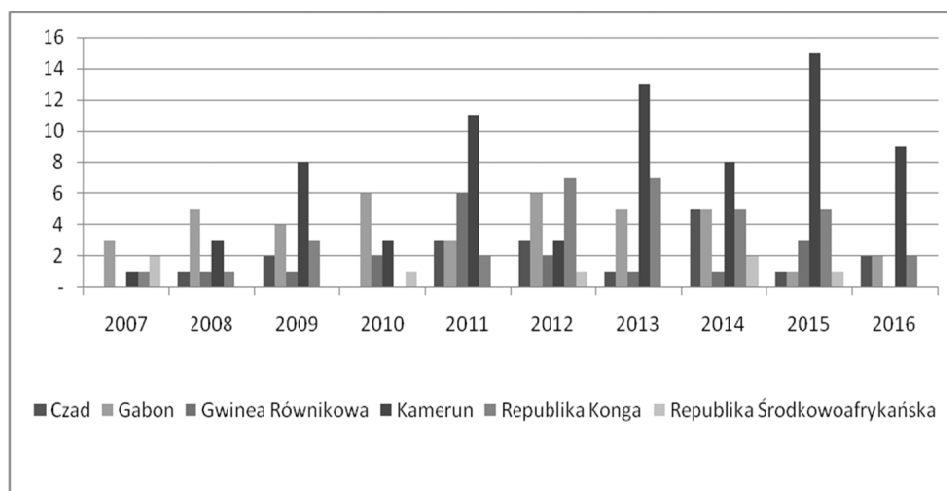
Rys. 6. Inwestycje typu *greenfield* w CEMAC w latach 2007-2016 (mln USD)

Źródło: Na podstawie: UNCTAD [2017].



Rys. 7. Ilość inwestycji typu *green field* w UEMOA w latach 2007-2016

Źródło: Na podstawie: UNCTAD [2017].

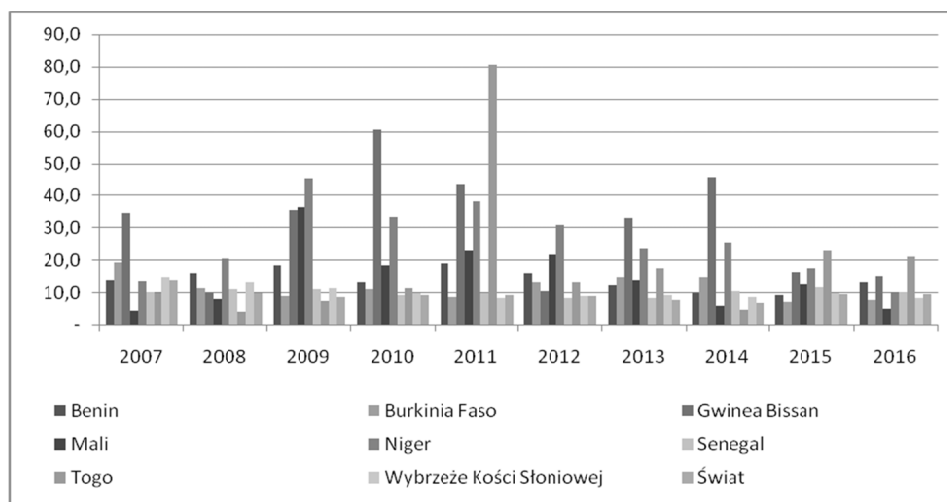


Rys. 8. Ilość inwestycji typu *green field* w CEMAC w latach 2007-2016

Źródło: Na podstawie: UNCTAD [2017].

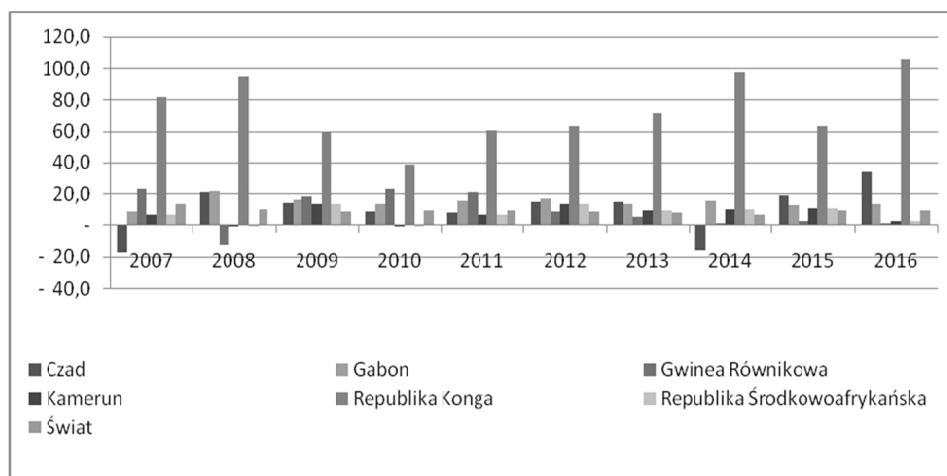
Pod względem wartości największej inwestycji *greenfield* napłynęło do Senegalu i Kamerunu, największej inwestorów zainwestowało kapitał w Wybrzeżu Kości Słoniowej oraz Kamerunie. Należy podkreślić, że inwestycje azjatyckie w tym regionie przybierają coraz większe rozmiary. Liczba projektów pochodzenia azjatyckiego stanowi około 30% ogólnej ilości inwestycji *greenfield* w Afryce. Inwestycje te są w większości przeznaczone na działania wydobywcze i infrastruktury. Ponadto, wartość fuzji-przejęć, dokonanych przez przedsiębiorstwa azjatyckie, stanowi ponad połowę ogółu [Ambukita, 2012, s. 33].

Napływ BIZ powinien odgrywać istotne znaczenie w uzupełnianiu krajowego niedoboru kapitału, o czym świadczy wysokość średniorocznych relacji BIZ do nakładów brutto (rys. 9-10). Relacja ta daje wyobrażenie o tym, jaka część nakładów na środki trwałe jest sfinansowana z kapitału napływającego do kraju w postaci BIZ.



Rys. 9. Średnioroczna relacja BIZ na nakładów brutto w UEMOA w latach 2007-2016 (w %)

Źródło: Na podstawie: UNCTAD [2017].

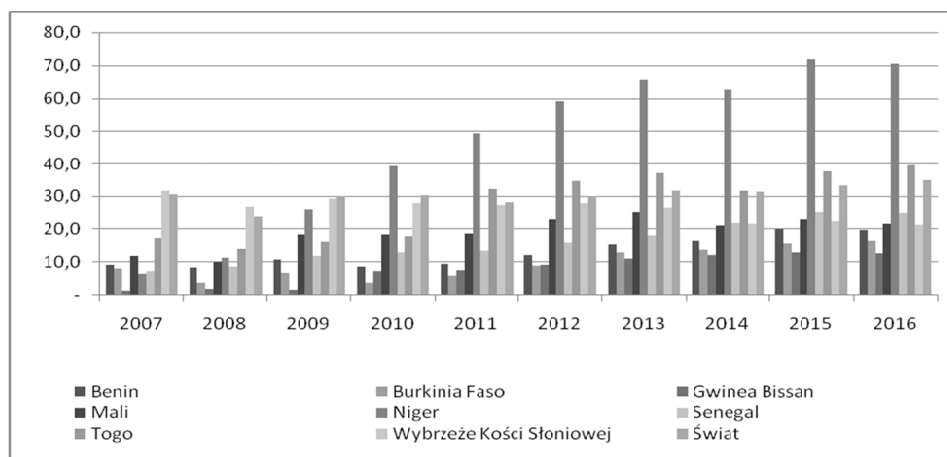


Rys. 10. Średnioroczna relacja BIZ na nakładów brutto w CEMAC w latach 2007-2016 (w %)

Źródło: Na podstawie: UNCTAD [2017].

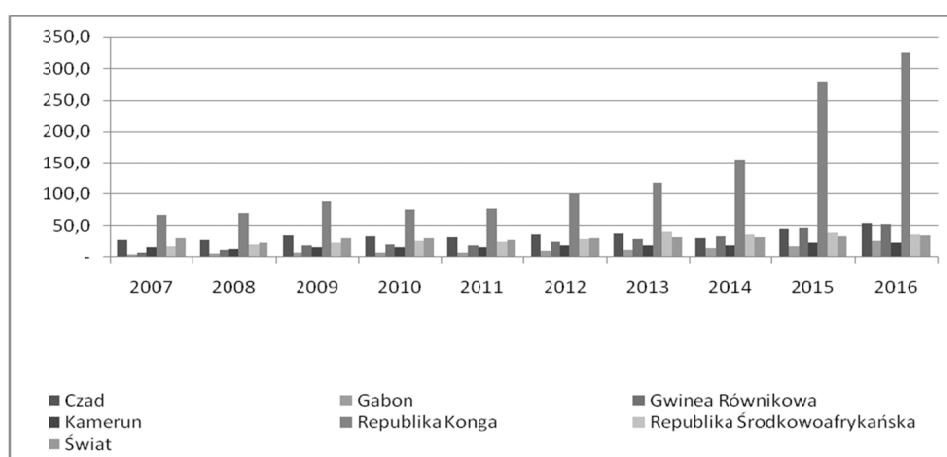
Relacje te w niektórych krajach w zależności od roku były utrzymywane na wyższym poziomie niż średnia światowa. Przykładowo w Kongo w 2016 r. wyniosły ponad 100%, a w Czadzie 33,5%. Napływ BIZ jest jedną z determinant

utrzymywania PKB na określonym poziomie. Relację BIZ do PKB prezentują rys. 11-12.



Rys. 11. Średnioroczna relacja BIZ do PKB w UEMOA w latach 2007-2016 (%)

Źródło: Na podstawie: UNCTAD [2017].



Rys. 12. Średnioroczna relacja BIZ do PKB w CEMAC w latach 2007-2016 (%)

Źródło: Na podstawie: UNCTAD [2017].

W latach 2007-2016 szczególnie intensywny napływ BIZ w stosunku do generowanego PKB miał miejsce w CEMAC. W efekcie jest to ugrupowanie, w którym wartość zasobów BIZ w 2013 r. przekroczyła połowę generowanego PKB, a więc względnie więcej niż na świecie.

Dla rozwoju gospodarek państw afrykańskich unii walutowych duże znaczenie mają intraregionalne BIZ. Udział krajów afrykańskich w inwestowaniu w sąsiednich krajach jednakże jest niewielki. Nie wykorzystuje się czynników takich, jak: bliskość geograficzna i podobieństwa kulturowe, znajomość środowiska biznesowego i potrzeb lokalnych konsumentów, mimo iż niektóre kraje stosują zachęty [Szukalski, 2013, s. 256].

3. Czynniki sprzyjające inwestowaniu w krajach unii

Kraje afrykańskie poczyniły w ostatnich latach duży wysiłek, mający na celu stworzenie środowiska przyjaznego biznesowi. Jednym z przejawów tych działań jest promowanie BIZ jako istotnej formy pozyskiwania kapitału. Wartość BIZ wzrosła jednak umiarkowanie w ostatnich latach. Jest to przede wszystkim konsekwencją wizerunku Afryki jako kontynentu niestabilnego politycznie, ekonomicznie oraz ogarniętego epidemiami i narażonego na katastrofy naturalne. Skutkiem tego jest brak dużego zainteresowania inwestycjami ze strony korporacji transnarodowych na tym kontynencie. Niemniej jednak kraje wchodzące w skład unii podejmują szereg działań, aby zwiększyć poziom inwestycji bezpośrednich. Działania te są jednak podejmowane tylko przez wybrane kraje unii.

Senegal wprowadził plan rozwoju, który zawiera szereg istotnych reform gospodarczych, mających na celu zwiększenie inwestycji w sektorach strategicznych, co ma doprowadzić do wzrostu realnego PKB do poziomu 7,1% w 2018 r. Rząd wprowadza reformy m.in. w sektorze energetycznym czy szkolnictwie wyższym. Zamierza również rozwijać transport, co ma pozwolić mu na zostanie swoistym centrum logistycznym w regionie [www 8].

Rząd Republiki Kongo, w celu zwiększenia potencjału inwestycyjnego, zdecydował się na zmianę prawa inwestycyjnego, a niestabilność polityczna i słaba infrastruktura, wysokie koszty pracy oraz niska produktywność są czynnikami, które zniechęcają inwestorów. Bank Światowy sfinansował jednak Program Wsparcia Dywersyfikacji Gospodarki (PADE) we współpracy ze stowarzyszeniem *Business Council of Business Understanding*, mający na celu utworzenie funduszu, który pomoże w rozwoju małym i średnim przedsiębiorstwom. Ponadto, Total, Chevron i SNPC, zainwestowali 10 mld USD w przedsiębiorstwie Moho Nord, które stanowi istotny projekt w zakresie wydobywania ropy naftowej i produkcji wyrobów petrochemicznych [www 6]. Warto zauważyć, że ważnym państwem wspierającym rozwój BIZ w Kongo są Chiny. Odgrywają ważną rolę w przebudowie infrastruktury drogowej, kolejowej czy portowej kraju. Zainteresowanie Chin kontynentem afrykańskim wynika z chęci

poszukiwania zasobów naturalnych, co ma na celu zasilenie rozwijającego się chińskiego przemysłu [Ambukita, 2015, s. 470].

Rząd Beninu wdrożył reformy mające na celu stworzenie przyjaznych warunków dla napływu BIZ. W tym celu zdecydowano się opracować i wprowadzić w życie Narodowy Plan Rozwoju Infrastruktury, a także na utworzenie Agencji Promocji Inwestycji i Eksportu, której zadaniem jest m.in. promocja handlu zagranicznego [www 9].

Czad jest przykładem państwa, w którym trudno jest inwestować ze względu na niesprzyjający klimat inwestycyjny. Proces zakładania działalności gospodarczej jest niezwykle uciążliwy, a system podatkowy mało przejrzysty. Ważnymi czynnikami, które negatywnie wpływają na klimat inwestycyjny, są również niepewność polityczna, słaba infrastruktura i brak wykwalifikowanej siły roboczej. BIZ skupiają się głównie w obszarze wydobywania ropy naftowej i przemyśle infrastrukturalnym [www 5]. Rząd Czadu stosuje jednak zachęty mające na celu zwiększenie wolumenu inwestycji w tym kraju. Ich intensyfikacja nastąpiła w 2008 r., kiedy to zdecydowano się na wprowadzenie zwolnień podatkowych dla zagranicznych firm przez 3 lata od momentu rozpoczęcia działalności. Umożliwiono również funkcjonowanie przedsiębiorstw, które w całości są finansowane kapitałem zagranicznym, z wyłączeniem tych, które mają bezpośredni wpływ na bezpieczeństwo wewnętrzne.

Togo jest przykładem kraju, który pomimo stosunkowo niedużego napływu BIZ, podejmuje działania zmierzające do poprawy sytuacji w tym obszarze. W 2016 r. rząd podjął działania, mające na celu zacieśnienie współpracy z Niemcami w zakresie możliwych inwestycji [www 3]. Istotnym jest fakt, że BIZ są prawnie dozwolone tylko w niektórych sektorach, a transakcje kapitałowe podlegają kontroli rządu i wymagają jego zgody.

Tabela 2. Miejsca zajmowane przez kraje UEMOA i CEMAC w rankingach oceniających atrakcyjność inwestycyjną

Kraj	„Doing Business”	TI Corruption Perceptions Index	Global Innovation Index	Index of Economic Freedom
1	2	3	4	5
UEMOA				
Benin	156	95	116	96
Burkina Faso	147	72	120	93
Gwinea Bissau	173	168	bd	119
Mali	142	116	118	102
Niger	151	101	123	154
Senegal	148	64	100	120
Togo	155	116	125	br
Wybrzeże Kości Słoniowej	143	108	112	75

cd. tabeli 2

1	2	3	4	5
CEMAC				
Czad	181	159	bd	162
Gabon	165	101	bd	103
Gwinea Równikowa	179	bd	117	174
Kamerun	167	145	bd	150
Republika Konga	178	159	bd	177
Republika Środkowoafrykańska	186	159	bd	181

Źródło: [www 2; www 4; www 7; www 10].

W celu oceny atrakcyjności inwestycyjnej sporządzane są różne rankingi (tabela 2). Z tabeli wynika, że kraje unii znajdują się na bardzo niskich pozycjach odnoszących się do atrakcyjności inwestycyjnej. Niska atrakcyjność wynika z wielu czynników, do których można zaliczyć przede wszystkim: niestabilność polityczną, niską jakość infrastruktury, słaby rozwój rynku finansowego, wysoki poziom przestępczości, korupcję, niską etykę prowadzenia biznesu czy nawet przypadki porwań biznesmenów [Szukalski, 2013, s. 257].

Podsumowanie

Przedstawione kraje, wchodzące w skład UEMOA i CEMAC, nie są obecnie bardzo atrakcyjnym miejscem dla bezpośrednich inwestorów zagranicznych. Warto jednak zauważyć, że z roku na rok wartość BIZ wzrasta, jednak bardzo powoli. BIZ spełniają ważną rolę w unowocześnianiu gospodarek tych państw, gdyż wprowadzają nowe technologie czy nowe formy zarządzania, natomiast biorąc pod uwagę ich wartość i tempo wzrostu, nie należy oczekiwać, iż w najbliższych latach przyczynią się one do znaczącego rozwoju gospodarek tych państw.

Niezwykle ważne dla napływu BIZ do krajów unii będzie dalsze znoszenie licznych ograniczeń, które w dużym stopniu uniemożliwiają właściwą absorpcję kapitału zagranicznego. Kraje te ciągle bowiem zmagają się z wieloma problemami, które mają nie tylko ekonomiczny wymiar (np. epidemie). Istotnym problemem jest kwestia edukacji, odpowiednich kwalifikacji pracowników czy szeroko rozumianej infrastruktury.

Literatura

Ambukita E. (2012), *Czynniki determinujące napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do krajów Afryki Subsaharyjskiej*, „OPTIMUM. Studia Ekonomiczne”, nr 1(55), s. 29-40.

- Ambukita E. (2015), *Chińskie inwestycje w Afryce – szanse czy zagrożenie*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse, Rynki Finansowe i Ubezpieczenia”, nr 855, s. 669-679.
- Czarny E., Folfas P., Śledziwska K., Witkowski B. (2013), *Wpływ integracji monetarnej na wymianę towarową w warunkach kryzysu gospodarczego*, Materiały i Studia, nr 300, Narodowego Banku Polskiego, Warszawa.
- Garlińska-Bielawska J. (2015), *Determinanty afrykańskich procesów integracyjnych na tle modelu integracji europejskiej*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe”, nr 4, s. 85-97.
- Marszk A. (2013), *Zachodnioafrykańska Unia Ekonomiczna i Monetarna jako przykład integracji gospodarczej i finansowej w Afryce Zachodniej* [w:] B. Pączek (red.), *Czarny Ląd i Świat Arabski: Obrona pokoju czy interesów?* Wydawnictwo JP, Gdynia, s. 201-210.
- Ngongang E. (2012), *Foreign Direct Investment in Regional Integration: Comparative Attractiveness in the CEMAC and UEMOA Economic Spaces*, “European Journal of Sustainable Development”, No. 1, s. 419-444.
- Szukalski S. (2013), *Uwarunkowania i perspektywy rozwoju ekonomicznego Afryki Subsaharyjskiej*, „Studia Ekonomiczne / Polskiej Akademii Nauk. Instytut Nauk Ekonomicznych”, nr 2(LLXXVII), s. 244-266.
- Tomi D. (2015), *Foreign Direct Investment, Economic Growth and Structural Transformation: The Case of West African Economies and Monetary Union Countries*, MPRA Paper, No. 62230, Munich Personal RePEc Archive, Munich.
- UNCTAD (2017), *World Investment Report 2016*, New York – Geneva.
- Zafar A., Kubota K. (2003), *Regional Integration in Central Africa. Key Issues*, Africa Region Working Paper Series, No. 52, World Bank, Washington, DC.
- Zaremba M. (2015), *Integracja monetarna w Afryce Zachodniej – rozwój i funkcjonowanie strefy franka CFA*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Oeconomica”, nr 6(317), s. 175-195.
- Zysk W. (2015), *Kraje Next Eleven – wschodzące światowe potęgi a kryzys gospodarczy*, „Studia i Prace WNEiZ”, nr 41(3), s. 259-271.
- [www 1] <http://stosunki-miedzynarodowe.pl/slownik/67-u/1464-uemoa> (dostęp: 7.09.2017).
- [www 2] <http://www.doingbusiness.org/rankings> (dostęp: 11.09.2017).
- [www 3] <http://www.dw.com/en/germany-togo-seeking-closer-relations/a-19156589> (dostęp: 10.09.2017).
- [www 4] http://www.heritage.org/index/pdf/2017/book/index_2017.pdf (dostęp: 11.09.2017).
- [www 5] <https://en.portal.santandertrade.com/establish-overseas/chad/investing> (dostęp: 10.09.2017).
- [www 6] <https://en.portal.santandertrade.com/establish-overseas/congo/investing-3> (dostęp: 10.09.2017).

- [www 7] <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2017-report> (dostęp: 11.09.2017).
[www 8] <https://www.state.gov/e/eb/rls/othr/ics/2015/241729.htm> (dostęp: 11.09.2017).
[www 9] <https://www.state.gov/e/eb/rls/othr/ics/2016/af/254167.htm> (dostęp: 10.09.2017).
[www 10] https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016 (dostęp: 11.09.2017).

FOREIGN DIRECT INVESTMENT INFLOW TO THE MONETARY UNIONS COUNTRIES IN AFRICA AND THE INVESTMENT POTENTIAL OF THESE COUNTRIES

Summary: There are two groups of countries as part of the African integration: UEMOA and CEMAC. The magnitude and dynamics of FDI inflows to the African union countries in 2007-2016 vary widely. The size of these investment in the world scale is small, but these countries are interested in the influx of foreign investment as high as possible. The aim of the study is to present the most important trends in the inflow of foreign direct investment (FDI) to the UEMOA and CEMAC countries during the period of 2007-2016 and measures taken to eliminate barriers and provide favorable conditions for foreign investors.

Keywords: UEMOA, CEMAC, FDI.